

Postimehes 1917 avaldatud pastor August Nigol'i (1877–1918) kiri, milles ta teeb ettepaneku seoses Venemaa asunike eesti rahvuslike koguduste asutamise ja nende territoriaalse jaotusega. Algne ettepanek (juulis) oli 13 kogudust. Juulis ja augustis käis Nigol Venemaa asundustes ning oktoobris esitas ta uue ettepaneku (10 kogudust). Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Postimees (nr. 167), 27. juuli 1917, lk. 2

Petrogradi ajaleht Vabadus (nr. 33), 29. juuli 1917, lk. 2

Eesti asundustele.

Sügisel tuleb ülevenemaaline Luteruse koguduste sinod kokku. See saab nagu asutawaks koguks olema, kus meie Luteruse kiriku kord tulewaste põlwede jaoks wälja töötatakse. Lootuse järele wõtan mina mitme asunduse wolinikuna sellest sinodist osa. Pääle meie kodumaa kiriku muutmise iseiswaks Eesti Luteruse kirikuks oma piiskopi ja konsistoriumiga, mille alla kõik Wenemaal asuwad eestlased käiksid, tahan mina iseäranis Eesti asunduste kasusid kaitsta.

Et pääle kooliolu tõstmise, paremate koolimajade, rahwamajade, raamatukogude, laulu- ja pasunakooride asutamise Eesti asunduste waimlise elu tõstmiseks ja Eesti rahwuse alalhoidmiseks paremini korraldatud kirikut ja usuelu edendamist tarwis läheb, see on päewaselge. Kes selles kahtleb, mingu waadaku Siberis Ülem-Bulankas ja Ülem-Sujetukis endiste sunnitöölise ja saadetute järeletulejaid, 3., 4. ja koguni wiienda põlwe Eesti asunikka, kuidas need puhast Eesti keelt räägiwad, siis peab ka kõige suurem kirikuwastane tunnistama, et hästi korraldatud Luteruse kirikul väga suur tähtsus on meie rahwuse alalhoidmiseks.

Oma mõtteid olen ma paljudes asundustes ja ärksamatele asunikkuudele awaldanud ja hääkskiitmist leidnud. Et aga asi üleüldise tähtsusega on ja mitmekülgne mõtete selgitamine ja sõelumine väga tarwilik, awaldan siin plaani, kuidas asja tuleks korraldada, ja palun tungiwalt iga Eesti asundust allpool awaldatud mõtete kohta seisukohta wõtta ja mulle kirjalikult teatada, kas leiab ettepanek tema poolt hääkskiitmist wõi mitte. Ettepanekud, mille kohta seisukohta palun wõtta, on järgmised:

1. Praeguste koguduste asemele Wenemaal, mille alla kõik teatud piirkonna luteriusulised, rahwuse pääle waatamata, kuuluwad, tulewad puhtad rahvuslised kogudused asutada. Tegelik elu näitab selgesti, et õpetajaid, kes mitu keelt mõistawad ja ühtewiisi kõiki koguduseliikmeid teenida wõiwad, väga vähe ja harwa ette tuleb. Suurem jagu peab jumalateenistust raamatu järele, millel vähe mõnu ja tähtsust on. Niisugune olukord on täiesti Luteruse kiriku waimu wastu, mille järele jumalasõna tuleb selgesti ja puhtasti rahwale arusaadawas keeles kuulutada. Ühendus wõib siiski üksikute Luteruse usku rahwaste wahel kiriku asjas olla, selle wastu ei ole ma mitte (Helsingis tarwita-

wad näituseks Rootsi ja Soome kogudused ühist kirikut ja kiriku kontor, suruaed jne. on ühised).

2. Kõik Eesti asundused tulewad Eestimaa konsistoriumi alla wõtta, mille alla kõik eestlased käiksid ja mis Eesti konsistoriumiks tuleb ümber luua. Tegelik elu näitab, et õpetaja puudusel ehk Eesti keele mittetundmise pärast palju asundusi tihti 2, 3 ja isegi 5 aastat ilma kiriklise hoolekandmiseta on, paljud leeriskäimata isikud õpetaja puudusel mitu aastat laulatamata elawad jne. On aga kõik Eesti asundused ühise Eesti konsistoriumi all, wõib see õpetaja puudusel kergesti üht ehk teist saata 1—2 kuuks waimulikku talitust asundustesse toimetama, mis nii mõnele õpetajale lõbu- ja õpereisiks on. Tegelik elu näitab selgesti, et kõige hää tahtmise pääle waatamata üksikute poolt Eesti asundused kirikliselt ikkagi nagu wõõraema lapsed teise plaani pääl on.

III. Pääle selle ühendaks Eesti konsistoriumi alla ühendamine laialipillatud Eesti asunikka. Praegu ei ole mitte ühtegi sidet ega ühendust üksikute asunduste wahel olemas. Waadake kuidas 2000 aastased Greeka asundused emamaaga ühendust ja sellega oma rahwust alal hoiawad. Mispärast ei wõi ka meie seda mitte?

IV. Eesti asundused on praegu 29 Saksa koguduse all ja nende õpetajate hulgas on minu teades 12, kes sugugi Eesti keelt ei mõista, 10, kes seda puudulikult, ja ainult 7, kes seda hästi mõistawad.

(Petrogradi Jaani, Riia ja Jamburi puhtad Eesti kogudused ja nende õpetajad ei ole arwesse wõetud.) Kuidas wõib asi niisugusel korral loomulik ja õige olla ja wanawiisi jääda? Seda ei wõi ega tohi milgi tingimisel kauaks lubada. 29 Saksa koguduse all olewad asunikud tulewad iseseiswateks Eesti kogudusteks ühendada. Et wiimasel ajal rohkesti Läti ja Saksa asundusi juure on tulnud, wõib koguduste üleüldine arw peaaegu endiseks jääda, ainult nime ja tegewuse piir tuleb muuta. Nii ei wõi selle plaani tegelikult läbiwiimine suurt raskust sünnitadagi.

Nii oleksid Eesti asunduste kogudused tulewikus:

- 1) Petrogradi Jaani kogudus praegusel kujul jätta.
- 2) Jamburi — Kebanitsa — Teshkowo kogudus praegusel kujul.
- 3) Kroonlinna — Ingermaa Eesti kogudus.

Kroonlinna õperaia alla käiksid wäiksemad linnad ja kohad Petrogradi ümbruses, keda Petrogradi Jaani koguduse õpetajad nii kui nii teenida ei jõua. Sel wiisil saaks Kroonlinn asunduste õpetaja asupaigaks.

- 4) Gatshina — Luuga kogudus, umbes praegusel kujul.

Kõik Soome koguduste alla käiwad eestlased tulewad Kroonlinna, Gatshina ja Jamburi — Teshkowi koguduste wahel ära jaotada, nii et eestlasi Eesti õpetajad teeniksid.

- 5) Oudowa kogudus — eestlaste poolt ette paudud kujul.

- 6) Pihkwa — Nowgorodi kogudus. Kõik Pihkwa ja Nowgorodi kubermangus olewad Eesti asundused tuleks ühe koguduse alla ühendada ja õpetaja asupaik Pihkwa linna määrata.
- 7) Moskwa — Tweri — Orelli kogudus. Tweri ja Oreli kubermangu Eesti asundused wõiksid wäga hästi Moskwa Eesti koguduse all olla. Sel wiisil jääks Moskwa Eesti õpetaja ainult eestlaste jaoks ja ei tarwitaks muud teenistust.
- 8) Wolgäärne Eesti kogudus õpetaja asupaigaga Samarasse wõi mujale. Selle alla käiksid kõik Simbirski, Samara ja Ufa Eesti asunikud.
- 9) Kaukasia — Krimmi Eesti kogudus, mille alla alguses kõik Kaukasia ja Krimmi Eesti asundused tuleksid igatahes üheks Krimmi Eesti koguduseks ühendada ja asemikkude eneste otsustada jätta, kas tahawad mõne teisega ühineda ehk ise omale kusagilt õpetajat kutsuda. Kaukasia Eesti koguduse õpetaja kõige kohasemaks asupaigaks on Suhumi linn. Wõiks ka Põhja-Kaukasiasse ise kogudus asutada, kui asundused walmis on kulu kandma ja Lõuna-Kaukasia ja Krimmi asundused üheks koguduseks ühendada.
- 10) Põhja-Wenemaa Eesti kogudus. Selle alla käiksid Wologda, Wjatka, Jaroslawi ja Kostroma kubermangus ja Arhangelski linnas olewad Eesti asunikud.
- 11) Õhtu-Siberi Eesti kogudus, õpetaja asupaigaga Kolonia jaama ääres, Iwanowka külas Tobolski kubermangus, sest et selle jaama lähedal üle 10 ja lähemas ümbruses ka mitu suurt Eesti asundust on. Selle koguduse alla käiksid kõik Eesti asundused Tobolski ja Omski (Akmolinski) kubermangus ja Tomski kubermangu Eesti asundused kuni Altai raudteeni.
- 12) Altai—Tomski Eesti kogudus, õpetaja asupaigaga Marinski linnas, mille kreisis üle 15 Eesti asunduse on. Tema alla käiksid kõik teised Tomski ja asutatawa Altai kubermangu Eesti asundused.
- 13) Jenissei Eesti kogudus. Õpetaja asupaigaga Kanskis ehk Krasnojarskis. Selle alla käiksid kõik Jenissei kubermangus olewad Eesti asundused. Suurem hulk nendest on Kanski linna ümbruses.

Nii oleks Siberis 3 Eesti kogudust. Kui tegewus suuremaks läheb ja aine line seisukord lubab, wõib tulewikus Taara linna neljas juurde asutada. Esi algul saab kolmest.

- 14) Riia Eesti kogudus — endisel kujul.

Wladiwostoki pool Jaapani mere ääres olewad Eesti asundused ei jõua oma wäikese arwu pärast iseseiswat Eesti kogudust ülewal pidada. Nendele jääb otsustada kas Wladiwostoki õpetajaga leppida ehk Jenissei Eesti õpetajat aas tas kord kutsuda, kui tulewikus Wladiwostokki niisugune õpetaja saab, kes Eesti keelt ei mõista. Nii oleks Wenemaal wäljaspool kodumaad 14 ja Soome maaga kokku 15 asunduste kogudust.

V. Asunduste õpetajatele (ja ka kooliõpetajatele) tuleb 5-aastase teenistuse järele kodumaal koha saamise juures eesõigusi anda.

Seniajani läksid ainult need asundustesse (välja arvatud Petrogradi Jaani logudus) ametisse, kes kodumaal kohta ei saanud. Nad kaotasid ühenduse kodumaaga ja raske oli kodumaale tagasi saada. Loomes aga ühenduse kodumaa ja asunduste vahel ja anneme kohasaamise juures eesõigusi, siis ei kardada ükski tubli noor haritlane asundusesse minemist. Mis ainelisesse seisukorrasse puutub, siis peab tunnistama, et kaugelt suurem jagu asundusi täiesti ise jõuavad õpetajat üleval pidada. Ainult mõnel kogudusel on see raske ja lähedab abikassa poolt toetust tarwis. Kuid ühisel nõul ja jõul ei ole see raske.

Julgen loota, et ka kõik teised Eesti asundused ettepanekuga ühinewad ja arusaawad, et sellel asunduste tulewiku kohta suur tähendus on, waimlist elu tõstab ja asundusi kodumaaga ühendab.

Siberis, 3. (16.) juulil 1917.

Suguwennaliku terwitusega

A. Nigol, sõjawäe õpetaja Helsingis.

Adress: Гельсингфорсъ. Pastori A. Nigol.

P. S. Palun ka teisi Eesti ajalehti sellele kirjatükile lahkesti ruumi anda.

Petrogradi ajaleht Vabadus (nr. 93), 12. oktoober 1917, lk. 2

Eesti asundustele.

Warsti tuleb ülewenemaaline Luteruse koguduste sinod (kirikukogu) kokku. See oleks Wenemaa Luteruse kirikule asutawaks koguks, kus meie kirikukord saab välja töötatud. Ma saan Öhtu-Siberi, Wologda, Jaroslawi ja Kostroma asunduste saadikuna sellest osa wõtma. Peale kodumaa kiriku iseseiswaks Eesti Ewang.-Luteri kirikuks ümberloomise oma piiskopi ja konsistoriumiga tahan ma iseäranis asunduste kasude eest välja astuda.

Asjad, mida ma kaitseda tahan ja mis paljude asunduste poolt on heakskiitmist leidnud, oleksid:

- 1) Kõik Eesti asundused saagu oma Eesti kogudusteks ühendatud.
- 2) Kõik Eesti kogudused saagu kodumaa konsistoriumi alla, kui olukord wähegi seda lubab.

Seda nõuab usuelu korraldus ja Eesti rahwuse paremine alalhoidmine. Praegu on Eesti asunikud 39 wõõra koguduse all (Peetrilinna, Riia ja Jamburi — Teschkowo kogudused ei ole arwesse wõetud) ja 39 õpetajast ei mõista 14 sugugi mitte Eesti keelt waid loewad ainult raamatust, 17 mõistawad puudulikult ja ainult 8 hästi. Ja paljudes asundustes ei ole 3, 4 ja 5 ja enam aastat ükski õpetaja käinud. Paljud inimesed asundustes on abielus, leeris käimata ja laulatamata ja seda õpetaja puudusel. Meie ei hakka kedagi süüdistama Meie asunikud on paljude Saksa soost õpetajatele nende hoolekandmise ja juhatuse eest rohkesti tänu wõlgu.

Aga asi ei ole loomulik ja õige ja ei tohi tulewikus enam nii jääda. Kui asundused kodumaa konsistoriumi all on, wõib see õpetaja puudusel kedagi kodumaalt kuuks ehk paariks asundustele saata, mis õpetajale enesele õpereiiks on ja asundustele äratust toob.

Nii tuleb lähemas tulewikus järgmised Eesti kogudused asutada:

- 1) *Krimmi Eesti kogudus* — Krimmi poolsaare eestlaste jaoks. Kui raske on wähesese arwu pärast oma õpetajat ülewal pidada, wõib ka Kaukasiast ehk mujalt kutsuda.
- 2) *Kaukasia Eesti kogudus*. Õpetaja asupaik Suhumi linnas.
- 3) *Pihkwa — Nowgorodi Eesti kogudus* — Pihkwa ja Nowgorodi kubermangus olewate asunduste jaoks. Õpetaja asupaik Pihkwa linnas.
- 4) *Kesk Wenemaa Eesti kogudus*, õp. asupaigaga Moskwast. Selle alla käiksid Moskwa, Tweri, Kaluga, Oreli ja Mohilewi Eesti asunikud.
- 5) *Wolgaäärne Eesti kogudus*, Samara, Simbirski, Ufa ja Orenburi asunduste jaoks. Õpetaja asupaik Simbirskis, Samaras ehk Koschkis kokkuleppimise järele.
- 6) *Põhjahommiku Wenemaa Eesti kogudus*. Õpetaja asupaik Oparino waksali juures (Wjatka ja Kotlase wahel) kus ligi 6000 Eesti asunikku on. Selle alla käiksid Wologda, Kostroma, Jaroslawi, Wjatka, Permi ja Arh-angeli asundused.
- 7) *Kroonlinna — Ingerimaa Eesti kogudus*. Õpetaja asupaik Kroonlinnas. Selle alla käiksid peale Kroonlinna, Peetrilinna ümbruses ja mitmes Soome kogudustes elawad eestlased.
- 8) *Õhtu Siberi Eesti kogudus*. Õpetaja asupaik Omi asundustes, Kolonia waksali juures, sest et siin ümbruses 15 Eesti asundust on. Selle koguduse alla tuleksid kõik Õhtu Siberi Eesti asundused Altai raudteeni.
- 9) *Altai Tomski Eesti kogudus*, teiste Altai ja Tomski asunduste jaoks, õpetaja asupaik Mariinski linnas, mille maakonnas 17 Eesti asundust on.
- 10) *Jenissei kubermangu Eesti kogudus*, selle kubermangu Eesti asunduste jaoks. Õpetaja asupaik wõiks olla Kanski linnas, kelle ümbruses suurem hulk Eesti asunikku on, ehk Krasnojarskis kokkuleppimise järele. Mõnele üksikule asundusele ei ole ehk niisugune jaotus mitte kasulik, kuid suu-

remale hulgale kindlasti. Julgen loota, et üleüldise käekäigu ja parema tulewiku pärast ka üksikud selle jaotusega lepiwad.

Õpetaja elumajasid tuleks ainult 4 ehitada: 1 Oparinasse ja 3 Siberisse. Kui iga nende koguduste perekond selle heaks ohwerdab 1 palgi, 1 rubla ja 1 tööpäewa ehk selle kõik rahaga, ja abikassa ka toetab, oleme sellest kergesti üle.

Ja kui õpetaja ülespidamise heaks vähemalt 50 kop. armulaua käimise, 1 rubla lapse ristimise ehk õnnistamise, 3 rbl. leerilaste õnnistamise ja 5 rbl. laulatuse eest maksta, jõuawad asunikud oma õpetajat ilusti ülewal pidada ja raske ei ole see kellelgi.

Paari kehweamat kogudust wõib abikassa toetada. Nii ei wõi rahaline külg sugugi kellelegi koormaks olla, ja kuigi wähe enam tuleb kulu kanda, wõime selle eest neid kogudusi täiesti omaks nimetada.

Ja et palju Läti ja Saksa asundusi on juure tulnud ja õp. tööga liig koormatud on, ei wõi uuendus sugugi endiste koguduste seisukorda rikkuda, koguduste arw jääks peaaegu endiseks, ainult tegewuspiir muutuks.

Suurem hulk Siberi, Wologda, Jaroslawi ja Kostroma, Kaukasias ja teisi asundusi on põhjusemõttelikult täiesti uuenduse poolt. Loodan, et ka teised seda on. Ja lätlased on juba oma konsistoriumigi asutanud. Kas tahame nendest maha jääda?

Palun igatahes iga asundust selle küsimuse üle otsus teha ja mulle kirjalik wastus saata *kirikukogu jaoks*: Гельсингфорсъ, *Pastori A. Nigol.*

3) Asundustele, kus ma sel aastal ei olnud, annan teada, et igalpool, kus ma olin, sai põhjusemõttelikult otsustatud iga asundusse kool asutada, kus see puudub, ja Eesti kooliõpetaja ametisse kutsuda, kus kool on. Niisama raamatukogu, laulukoor ja rahwamaja rahwaaiaga asutada. Palun teisi asundusi ka nende otsustega ühineda ja katsuda kõigis asundustes elu paremale järjele seada.

Kus kool puudub, palugu asundus semstwot, ja kus seda ei ole, kroonu koolide ülemust, et see kooliõpetajale palka maksas ja lubagu asundus omalt poolt prii korter koolile ja kooliõpetajale ajutiselt anda (wõib ka talu tares alguses tööd teha), kuni koolimaja saab ehitatud, ja koolimaja ehituse korral andku asundus palgid, kus metsa on, ja aidaku materjali wedada ja andku ka rahalist toetust. Sel wiisil saame kohe koolid käima (nii on mitu sel sügisel käima pandud) ja lootuse järele on meil sügiseks 1918 a. ligi 150 kooli asunduste juure asutatud. Kui aga kõik kroonu ehk semstwo poolt lootma jääda, jääme weel kauaks ilma koolita.

Heameelega annan selles asjas juhatust ja nõu (2 kuu pärast ilmub minu raamat, kus kõik Eesti asundused sees on ja ülewaade nende seisukorrast, niisama ka tarwilised juhatused ja näpunäited). Warsti saadan wäljatöötatud põhjuskirja seltside asutamise jaoks ja katsun warsti ajutist põhjuskirja 10 asutatawa Eesti koguduse jaoks wälja töötada ja igale asundusele läbiwaatamiseks, paranduseks ja täienduseks kätte saata.

4) Tarwis on naisinstruktorid ametisse panna, kes naisterahwastele käsitöös, toitude walmistamises ja koduõpetuses juhatust annaksid ja 1, 2 ehk 3 kuulisi kursusi asundustes toime paneksid. Palka maksaks semstwo ja kus semstwo seda ei tee — asundused, kes instruktori soowiwadsaada, umbes 100 rubla kuus, ehk kokkuleppimise järele; annaksid ülespidamise ja reisikulud ühest asundusest teise.

On juba 2 kohast haritud naisterahwast teada, kes selle ameti peale soowiwad hakata. Palun lahkesti teatada, kas wõin wastutulemist loota ka selles asjas, millel suur tähtsus on koduse elu ja majapidamise tõstmiseks. Tööle algamine oleks sügisel 1918 a. ehk warem.

Loodan, et ühisel nõul ja jõul need tähtsad uuendused läbi wiima ja nõndawii-si enam ühendust ja sidet loome asunduste eneste, niisama ka asunduste ja kodumaa wahele.

Wastust ootama jäädes suguwennaliku terwitusega.

A. Nigol

Sõjawäe juhataja Soomes.